31/10/94

Ένας νεαρός μαθητής στά 1920

Κουβεντιάζοντας μέ τόν Κάφκα δημιούργησε τό πορτραίτο του

Οί ἀπόψεις τού συγγραφέα τής «Δίκης» όπως τίς κατέγραψε ό Γκούσταβ Γιάνους

Κάθε τί καινούριο πού έμφανίζεται καί πού ἀναφέρεται στόν Κάφκα, στή ζωή του ἡ στό ἔργο του, ἀποτελεί ἰδιαίτερα ἐνδιαφέρον στοιχείο, καθώς ὁ πεζογράφος αὐτός ὑπήρξε ἀπό τίς πιό σημαντικές πνευματικές φυσιογνωμίες τού αἰώνα μας. Ετσι, τώρα, τό βιβλίο τού Γκούσταβ Γιάνους «Κουβιεντιάζοντας μέ τόν Κάφκα» δημιουργεί ἕνα ξεχωριστό ἐνδιαφέρον.

Ο ὑπότιτλος τού βιβλίου «Εντυπώσεις καί ἀναμνήσεις» καθορίζει μέ σαφήνεια τά περιεχόμενο τού βιβλίου. Ο Γιάνους γνώριζε τόν διάσημο συγγραφέα τό 1920, ὅταν ὁ ἴδιος ἦταν μαθητής δεκαεφτάχρονος. Ο Κάφκα ἦταν συνάδελφος τού πατέρα του, στήν «Ασφαλιστική Εταιρία Εργατικών Ατυχημάτων» στήν Πράγα, ὅπου ὁ δημιουργός τής «Δίκης» καί τού «Πύργου» δούλεψε μέχρι τό τέλος σχεδόν τής σύντομης ζωής του. Ο Γιάνους κι ὁ Κάφκα ἔγιναν φίλοι. Ο νεαρός φυσικά θαύμαζε τόν συγγραφέα, ἐκεῖνος πάλι ἔδειχνε μεγάλη συμπάθεια γιά τό νεαρό, πού εἶχε φιλαδοξίες ποιητή. Ετσι οἱ δυό τους συναντιόταν συχνά καί κουβέντιαζαν, γιά πράγματα, ὅπως δείχνει τά βιβλίο, αὐσιαστικά.

Ο Γιάνους πήγαινε καί στά σπίτι τού Κάφκα, ἀλλά ἔκανον μαζί καί περιπάτους. Οἱ συζητήσεις τους ἦταν ποικίλου περιεχομένου· γιά τή ζωγραφική, γιά τόν κινηματογράφο, γιά τή φιλοσοφία, γιά τή λογοτεχνία, γιά τήν πολιτική, γιά τούς Εβραίους καί τή μοίρα τους. Ακόμη, διάφορα περιστατικά τού δρόμου τούς ἔδιναν ἀφορμή γιά συζητήσεις πάνω σέ θέματα καθημερινής ζωής, σχέσεως ἀνθρώπων καί ἄλλα.

*Ο νεαρός μαθητής εἶχε μιά καλή συνήθεια: μόλις γύριζε στό σπίτι του ἀπό κάθε συνάντηση μέ τόν Κάφκα, καθόταν καί κατέγραφε μέ εὐσυνειδησία πρακτικογράφου τή συζήτηση τής ἡμέρας. Ετσι δημιουργήθηκε σιγά - σιγά ἕνα θαυμάσιο ἀρχείο. Στά 1951 ὁ Γιάνους ἔκανε μιά πρώτη ἑλληνική ἔκδοση τών προκτικών τό, ὁ Κάφκα παραδίδεται στόν ἀναγνώστη ἀάν φωτογραφημένος μέ τάν τρόπο τής «κρυμμένης κάμερας». Οἱ ἀπόψεις του, σί σκέψεις του, ἀλλά συχνά ἡ στάση τού κορμιού του, μιά κίνηση τών χεριών του, κατασγράφονται μέ τάση ὀμεσότητα καί εἰλικρίνεια, ὥστε οἱ δύο πιό κοντινοί ἄνθρωποι τού συγγραφέα, ὁ Μάξ Μπρόντ καί ἡ Ντόρα Ντύμαντ, νά μείνουν κατάπληκτοι, ἀταν διάβασαν τό βιβλίο, ὀπά τή ζωντανή καί σωστή εἰκάνα τού Κάφκα πού ἔδινε μέ τίς σελίδες του ὁ Γιάνους.

Εκείνο πού ἔχει σημασία εἶναι πώς ὁ σημερινός ἀναγνώστης τού βιβλίου βρίσκει σ' σύτό παλυάριθμες ἀπόψεις τού Κάφκα γιά πλήθος θεμάτων, πού ἀποδεικνύονται δυναμικά ἐπίκοιρες. Εχουν περάσει ἑξήντα χρόνια ἀπό τότε πού γίνονταν οἱ περίπατοι Κάφκα - Γιάνους καί οἱ συζητήσεις τους, ἀλλά τό ἐνδιαφέρον παραμένει ἐντονο. Ετσι, θά ἦταν χρήσιμο νά μεταφερθούν ἐδώ μερικά ἀποσπάσματα τού βιβλίου τοῦ Γιάνους, χωρίς, βέβαια, νά μπορεί νά πεί κανείς ἀτι διάλεξε τά καλύτερα ἤ ἀτι τό ἐγχείρημα αὐτό ἀντιπροσωπεύει τό βιβλίο. Απλά γίνεται μιά σταχυολόγηση, πού δέν μπορεί μέ τίποτε νά ἀντικαταστήσει τήν αἰσθητική εὐχαρίστηση πού δίνει τό ἴδιο τά βιβλίο «Κουβεντιάζοντας μέ τόν Κάφκα».

Ενα πορτραίτο

Ο Γιάνους, ἀπό τίς πρώτες συναντήσεις τόυ, σκιαγραφεί τό πορτραίτο τού διάσημου συγγραφέα. Νά τί γράφει:

«Ο Κάφκο ἔχει μεγάλα γκρίζα μάτια κάτω ἀπό τά πυκνά μαύρα φρύδια. Τά δέρμα του εἶναι μελαχροινό καί τά χαρακτηριστικά του ἐξοιρετικά εὐκίνητα. Ο Κάφκα μιλάει μέ τά πρόσωπό του. Οτον μπορεί νά ἀντικαταστήσει μιά λέξη μέ μιά κίνηση τών μυών τού προσώπου του, μπάει τά χέρια μέ τίς παλάμες καλά ἀναπαυμένες πάνω στά σαύ-μαίν, νά κάθεται ἀναπαυτικά στήν παλυθρόνα του χωρίς ἡ ἀνάπαυση νά ἐξαφανίζει τήν ἔνταση, νά γέρνει μπροστά τό κεφάλι αηκώνοντας ταυτόχρονα τούς ὤμους, νά ἀκουμπάει τό χέρι στήν καρδιά· νά ἕνα μικρό μέρος τών ἐκφραστικών μέσων πού χρησιμοποιεί μέ φειμοσιότητα, ἐπειδή ὁ φίλος του Μάξ Μπρόντ δέν θέλησε νά τά καταστρέψει, ὅπως τού εἶχε πεί ὁ Κάφκα. Πάνω στό θέμα αὐτό ὁ Γιάνους δίνει τή μαρτυρία του μέ τό παρακάτω ἐπεισόδιο πού εἶναι χαρακτηριστικό:

«Βρισκάμουν (γράφει) στό γραφείο τοῦ Φρόντς Κάφκα ὅταν ἔλαβε τό χέρι μου καί μ' ἀνησυχεί πάντα.

–Τάτε, λοιπάν, γιατί τά ἐκδίδετε;

–Εκεί ἀκριβώς εἶναι τό πρόβλημα. Ο Μάξ Μπρόντ, ἀ Φέλιξ Βέλτς, ὅλοι οἱ φίλοι μου, παίρνουν τακτικά τό ἕνα ἤ τά ἄλλο γραφτό μου καί μετά μού κάνουν τήν ἐκπλήξη νά κοταφτάνουν μ' ἕνα συμπόλαιο ἔκδοσης κανονικά. Δέν θέλω νά τούς δημιουργήσω δυσκολίες κι ἔται, γιό νά τελειώνουμε, ἐκδίδανται σημειώσεις πού στήν πραγματικάτητα δέν γράφτηκαν παρά γιά προσωπική χρήση ἡ γιά παιχνίδι. Προσωπικά ντοκουμέντα πού πιστοποιούν τήν ἀνθρώπινη ἀδυναμία μου, βρίσκονται τυπωμένο καί μάλιστα πουλιούνται καί ἐπειδή οἱ φίλοι μου, ἀρχίζοντας ἀπ' τόν Μάξ Μπρόντ, ἔβαλαν κατά νού νά τά κάνουν λογοτεχνία καί ἐπειδή ἐγώ, ἀπ' τή μεριά μου, δέν ἐχω τό σθένος νά καταστρέψω αὐτές τίς μαρτυρίες τής μαναξίας μου.

Εκανε μιά παύση, μετά συνέχισε αἐ ἄλλο τάνα:

–Αὐτό παύ σάς λέω τώρα εἶναι, φυσικά, ὑπερβολικό, εἶναι μιά μικρή κακία γιά τούς φίλους μου. Στήν πραγματικότητα εἶμαι ἤδη τάαο διεστραμμένος, τόσο ἀπογυμνωμένος ἀπό οεμνότητα, πού συνεργάζομαι κι ἐγώ ὁ ἴδιος σ' αὐτές τίς ἐκδόσεις. Γιά νά δικαιολαγήσω τήν ἀδυναμία μου, παραυαιάζω τόν κάσμο πού μέ περιθάλλει πιό δυνατά ἀπ' ἀτι εἶναι στήν πραγματικάτητα. Αὐτό φυσικά εἶναι μιά ἀπάτη. Η εἶσαι νομικός ἡ δέν εἶσαι. Γι' αὐτό δέν μπόρεσα νά ξεφύγω ἀπ' τό κακό».

Κόκκινες σημαίες

Μετά τό 1918 ἡ Εὐρώπη περνούσε ταραγμένες στιγμές καί τά πολιτικά πάθη ἦταν ἔντονα. Η ἐπίδραση τής ρυσικής ἐπανάστασης

Ο Κάφκα νωρίς σκληρό κολάρο, τό 1914, σέ μιά πλάζ τής Αρκίας, μέ τό

ναι ἀπ' τά πιό ἐθνικιστικά τραγούδια τού καιρού τής παλιάς Αὐστρίας.

Διαμαρτυρήθηκα: «Μά τότε τί σημαίνουν αὐτές οἱ κάκκινες σημαίες»;

–Μπά, αὐτές δέν εἶναι παρά τό περιτύλιγμα σέ ἰδέες παμπάλαιες, εἶπε ὁ Κάφκα».

Σ' ἕνα ἄλλο σημείο τού βιβλίου του ὁ Γιάνους θυμάται ἕνα ἀκόμη ἐπεισόδιο πού δείχνει τή στάση τού Κάφκα ἀπέναντι στίς πολιτικές ἐκδηλώσεις. Νά τί λέει:

«Ο ὁρ. Κάφκα μαύ ἔδειξε δύο προκηρύξεις πού ἦταν πάνω στό γραφείο του. Η πρώτη προερχόταν ἀπό τήν «Εθνική κοινότητα τών Τσεχοαλοθάκων λεγεωνάριων» κι ἀπευθυνόταν «στά ἔθνος». Η δεύτερη ὑπογραφόταν ἀπά τήν «ἀριστερά τού οσσιαλδημοκρατικού τοεχικού κόμματος» καί καλούσε τήν ἐργατική τάξη σέ μιά «μεγάλη ἐκδήλωση γιά τήν Πρωτομαγιά».

–Παιά ἡ γνώμη σας; μέ ρώτησε ὁ Κάφκα.

Σώπαινα ἀμήχανα, μήν ξέροντας πώς νά κρίνω τίς δύο προκηρύξεις. Ο ὁρ. Κάφκα, μαντεύοντος γιατί σώπαινα, δήλωσε χωρίς νά περιμένει τήν ἀπάντησή μου:

–Αὐτές οἱ δύο προκηρύξεις, πηγάζοντος ἀπό δύο πολιτικά ἀντίπαλα στρατόπεδα, ἔχουν ἕνα κοινό χορακτηριστικό. Απευθύνοντοι σέ παραλήπτες ἐντελώς ἐξωπραγματικούς. Τό ἔθνος καί ἡ ἐργατική τάξη δέν εἶναι παρά ἀφηρημένες γενικάτητες, δογματικές ἔννοιες, νεφελώδη φαινόμενα πού δέν γίνονται πραγματικά παρά μέσα ἀπά μιά γλωσσική διεργασία. Αὐτές οἱ δύα ἔννοιες δέν εἶναι ἀπτές παρά μόνο σάν γλωσσολογικές δημιουργίες. Η ὑπαρξή ταυς εἶναι τής τάξης τής ὁμιλίας καί τής ἐσωτερικάτητας, δέν εἶναι ριζωμένη στόν ἐξωτερικό κόσμο τού ἀνθρώπου. Πραγματικότητα δέν ἔχει παρά ὁ ουγκεκριμένος ἄνθρωπος, ἀ ἀληθινός, ὁ πληαίον, πού ὁ Θεός θάζει στό δρόμο μας καί πού στή δική του δράαη εἴμοστε ὀμεσσ ἐκτεθειμένοι».

Εἶναι κρίμα πού ὁ περιορισμένος χώρος δέν ἐπιτρέπει τή μεταφορά καί ἀλλων ἀποσπασμάτων ἀπά τό βιβλίο τού Γιάνους γιά τόν Κάφκα. Γιατί πραγματικά βρίσκει κανείς πολλά καί ἐνδιαφέροντα. Νά μιά φράση του γιά τόν Μπωντλαίρ:

«Η ποίηση εἶναι ἀρρώστια, εἶπε ὁ Κάφκα. Αλλά δέν φτάνει νά ρίξεις τόν πυρετό γιά νά ξαναβρεις ἡν ὑγεία σου. Αντίθετα: ἡ φωτιά ἐξαγγίζει καί φωτίζει».

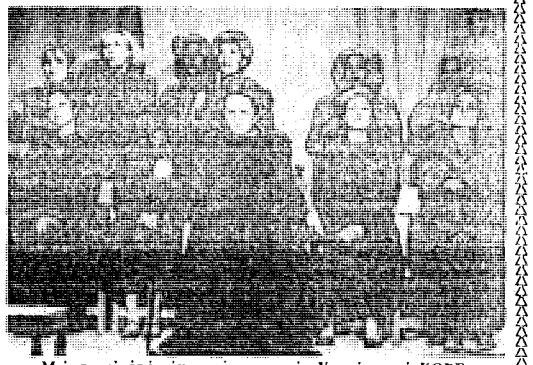

Μιά σκηνή ἀπό τήν παράσταση στό «Υπερώο» τού ΚΘΒΕ.

Θεατρικές παραστάσεις

Λόρκα, «Τό σπίτι τής Μπερνάρντα Αλμπα» ἀπό τό Κρατικό Θέατρο Βορείου Ελλάδος

Τελευταίο καί κορυφαίο ἔργο τής προσφοράς τού Λόρκα, «Τό σπίτι τής Μπερνάρντα Αλμπα» ἐγγίζει σχεδόν τά ὅρια τής τραγωδίας, ὅπως λέγεται ὅτι φιλοδόξησε καί πίστευε ὁ πρόωρα χαμένος Ισπανός ποιητής. Προεκτείνοντας τήν γραμμή πού εἶχε χαράξει μέ τόν «Ματωμένο γάμο» καί τήν «Γέρμα», ὁ Λόρκα θρήκε πώς δέν θά μπορούσε νά βρεί τόν δρόμο πού ἀναζητούσε ἀν δέν στρεφόταν στήν αὐστηρότητα τής ἴδιας τής ζωής στίς πρωτόγονες, ἀπό μιά ἄποψη, κοινωνίες τών χωριών τής πατρίδας του, ἐκεί ὅπου (ὅπως καί σέ ἄλλους μεσογειακούς τάπους) οἱ αὐστηροί κανόνες ζωής καί τό πάθος θρίσκονται σέ μιά γνήσια σύγκρουση. Η Μπερνάρντα Αλμπα (τό ἔργο), δέν μπορεί, θέβαια νά εἶναι μιά ἀρχαία τραγωδία, καί γιατί δέν ὑπάρχουν πιά τά στοιχεία πού γέννησαν τό εἶδος αὐτό, πρίν 23 ἤ 24 αἰώνες, ἀλλά καί γιατί ὁ Λόρκα, μ' ὅλη του τήν προσπάθεια δέν μπορεί νά ἀποδεσμευθεί ἀπά τά ἤθογραφικά στοιχεία. Φυσικά, τά ἔργο του ἔχει μεγαλείο, εἶναι γραμμένο δεξιοτεχνικά καί χαρακτηρίζεται ἀπό ποιητικά καί δραματουργικά στοιχεία ὑψηλής στάχευσης. Ατομο δεσποτικά, ἀλλά καί ἔντονα ἐρωτικό (γι' αὐτό καί νιώθει καλά τούς κινδύνους πού τής ἐπιφυλάσσουν οἱ συμπεριφορές τών πέντε κοριτσιών της) ἡ ξεχωριστή αὐτή τού χωριού ἔχει τό θάρρος νά ξεπεράσει τό ἀνθρώπινο καί νά θελήσει νά δημιουργήσει τό δικό της καθεστώς, τυραννικό καί ἀκομπτα. Ερεισμά της ἔχει τόν ἄγραφο κώδικα τιμής τοῦ ἰσπανικοῦ χωριοῦ, ὅμως μόνο ἔρεισμα καί ὄχι ἀπόλυτη δικαιολογία, ἀφού ὁ ἴδιος κώδικας ἰσχύει γιά ὅλο τό χωριό κι ὅμως σέ πλείστες περιπτώσεις (ὅπως δείχνει τό ἔργο) δέν τηρείται. Τά γεγονός ὅτι ἡ ἴδια της ἡ μάνα δέν τήρησε τόν κανόνα, ἀφήνει νά ἐννοηθεί πώς ἡ Αλμπα εἶναι ἕνα πρόσωπο ξεχωριστής ἐμμονής καί νοοτροπίας. Από τήν ἄλλη μεριά ἔχει ἑνον κάσμο πού φέρει σάν ὑπάγεια δύναμη τό ἐρωτικό ἤ τό οεξουαλικό στοιχείο: ἡ μάνα της ἡ ἴδια, ἡ μάνα τής ὑπηρέτριάς της, ἡ κόρη της γειτόνισσας, ἀλλά κυρίως οἱ ἴδιες της οἱ κόρες δρούν κάτω ἀπό τό πάθος τού ἔρωτα. Ετσι ἡ σύγκρουση καί τό δράμα εἶναι ἀναπόφευκτα. Η Μπερνάρντα, πού ἔχει γνώση τής δύναμης τού ἔρωτα (ἔχει παντρευτεί δυό φορές καί ἔχει καρπίοει πέντε) ἀποπειράται νά κλείοει τή ζωή, τόν κάσμο, ἔξω ἀπό τά τείχη τοῦ σπιτιού της, δημιουργεί μιά φυλακή, μιά κατάσταση ὀφύσικη, καί φτάνει πρώτα στήν τρέλα τής μάνας της καί μετά στήν αὐτοκτονία τοῦ παιδιού της. Ωστόσο μένει πάντα ἀμετακίνητη: τό δικό της τό παιδί θά πρέπει νά πούν ὅτι πέθανε παρθένα. Θά μπαρούσε νά πεί κανείς πώς ἡ Μπερνάρντα εἶναι ἕνα ἄτομο ἀρρωστο ἡ ἀρρωστημένο, πού ὁ Λόρκα τό στηρίζει πιό πολύ ποιητικά καί δραματουργικά, χωρίς μάλιστα νά φωτίζει τίς αἰτίες τής διομόρφωσης τοῦ χαρακτήρα της. Πολλοί τήν παραλληλίσανε μέ τήν Κλυταιμνήστρα: θαρρώ πώς ἡ ἄπσψη εἶναι λαθεμένη, γιατί ἡ συμπεριφορά τής Κλυταιμνήστρας δικαιολογεῖται ὀπά τά ὀσα ἔχουν προηγηθεί. Αλλά εἴπαμε: ὁ Λόρκα, μέ ὅλη του τήν ἱκανότητα, δέν φτάνει τήν μεγαλοσύνη τών ἀρχαίων τραγικών. Πώς θά μπορούσε, ἄλλωστε;

Η παράσταση πού ὀργάνωσε ἡ Πέπη Οἰκονομοπούλου ἦταν ἀξιοπρόσεχτη, εἶχε ἤθος καί ρυθμό καί ἀξιοποίησε τίς ἱκανότητες τών ἤθοποιών μέ εὐστοχία. Κάποιες παραχωρήσεις στό ἤθογραφικό θά μπορούσον νά λείψουν, ἀλλά ἦταν ἐλάχιστες καί ἔτσι δέν ζημίωναν τήν γενικότερη γραμμή τής παράστασης, πού ἀν κάτι τή νόθευε ἦτον ἡ προσφυγή σέ κάποιες ἐμβόλιμες φαντοστικές καταστάσεις ἀνέιρου, πού δέν δικαιολογοῦνται οὐτε ἀπό τήν αὐστηρότητα τοῦ ἔργου, ἀλλά οὐτε κι ἀπό τήν ἴδια τήν σκηνοθετική ἀπόψη. Τέλος ἡ διευθέτηση σκηνῆς - θεατών δημιουργούσε πρόαθετα προθλήματα πού δέν βρήκαν τή λύση τους. Οἱ κυρίες πού ἐρμήνεψαν τούς ρόλους, κυρίως ἐκείνες πού ἐνσάρκωναν τά θασικά πρόσωπα, ἀπέδωσαν πολύ καλό. Κοτό σύμπτωση καλύτερες ἦταν οἱ ἀποδόσεις τών ρόλων τών ἡλικιωμένων γυνοικών. Η Ελένη Καρπέτα εἶχε νά ἀποδώσει ἕνα πολύ δύσκολο ἐγχείρημα καί ὀνταποκρίθηκε ἀξιόλογα, μέ κύριο ἐφόδια τήν φωνή της (δέν εἶναι τυχαίο πού ἐξεχωρίζει πάντα αἐ ρόλους καί χορούς τραγωδιών), χωρίς αὐτό νά σημαίνει ὅτι καί τά ὑπόλοιπα προσόντα της δέν ἦταν ἐὐδιάκριτα. Πολύ σωστή ἡ ὀπόδοση τής ὑπηρέτριας Πόνθια ἀπό τήν Μιράντα Οἰκονομίδου καί συγκλονιατική ἡ Μορία Χοσέφα τής Μορίας Φυκιά. Οἱ ἄλλοι ...

Γιάνους εκανε μια πρωτη εκλιπή έκδοση των πρακτικών των συζητήσεών του εκείνων με τόν Κάφκα. Καί τό 1965, περίπου σαράντα χρόνια μετά τό θάνατο τού συγγραφέα της «Μεταμόρφωσης» έδωσε στή δημοσιότητα όλες τίς σημειώσεις του, χωρίς παρεμβάσεις. Η έκδοση τού βιβλίου αύτού θεωρήθηκε σάν σημαντική συμβολή στή βιβλιογραφία τού Κάφκα. Η ίδιαιτερότητά του (δέν είναι βιβλίο μελέτης, δέν ίστορείται, δέν περιγράφεται, δέν αξιολογείται σ αύτά ά Κάφκα, είκονίζεται μάνα) τού δίνει τήν αξία ένός 'ντοκουμέντου ανεκτίμητου.

Πραγματικά, μέ τό βιβλίο αύτό θίγει μιά λεξη με μια κίνηση τών μυών τού προσώπου του, τό κάνει. Ενα χαμόγελο, ένα σούφρωμα τών φρυδιών, ένα ζάρωμα στό χαμηλό μέτωπό του, μιά γκριμάτσα, ένα σφίξιμο τών χειλιών· τόσες κινήσεις πού άντικαθιστούν φράσεις όμιλίας. Ο Φράντς Κάφκα λατρεύει τίς χειρονομίες, γι' αύτό τίς χρησιμοποιεί μέ φειδώ. Δέν συνοδεύουν τίς λέξεις, δέν χρησιμεύουν γιά νά ντουμπλάρουν τά λόγια· είναι αύτές οί ίδιες οί λέξεις μιάς γλώσσας μιμικής σχεδόν αύτόνομης. Ενας τρόπος επικοινωνίας πού δέν έχει τίποτε νά κάνει μέ τά παθητικά άντανακλαστικά, άλλά άπατελεί μιά έφαρμοσμένη έκφραση τής θέλησης.

»Νά ενώνει τά χέρια, νά άκουσδώ συνοδεύοντάς τα πάντοτε μ' ένα άπολογητικά χαμόγελο πού μοιάζει νά λέει: «Αλήθεια είναι καί τό παραδέχαμαι ότι παίζω· ελπίζω όμως τό παιχνίδι μου νά σάς άρέσει. Κι ύστερα... Κι ύστερα δέν τό κάνω παρά γιά νά κερδίσω έστω καί μιά πολύ μικρή στιγμή τήν κατανόησή σας».

Ο Κάφκα χωρίς σκληρό κολάρο, τό 1914, σέ μιά πλάζ τής Δανίας, μέ τό φίλο του Γερμανό συγγραφέα Ερνστ Βάις.

Ενα βιβλίο του

Είναι γνωστό πώς ό Κάφκα δέν έπιδίωκε καί τόσο έκδόσεις τών βιβλίων του. Τά πιό πολλά γλίτωσαν τήν καταστροφή καί γνώρισαν τή δημέ τό ταχυδρομείο ένα άνάτυπο τού διηγήματός του «Σωφρονιστική άποικία». Ο Κάφκα άνοιξε τόν γκρίζο φάκελο χωρίς νά ξέρει τί έχει μέσα. Οταν όμως άνοιξε τό βιβλίο μέ τό μαύρο - πράσινο δέσιμο κι άναγνώρισε τό έργο του, ή άμηχανία του ήταν όλοφάνερη. Ανοιξε τό συρτάρι τού γραφείου του, μέ κοίταξε, ξανάκλεισε τό συρτάρι καί μού άπλωσε τό βιβλίο:

–Δίχως άλλο θά θέλετε νά δείτε τόν τόμο αύτό.

Απόντησα μ' ένα χαμόγελο, άνοιξα τό βιβλίο, έριξα μιά ματιά στό τύπωμα καί στό χαρτί, έπειτα νοιώθοντας τή νευρικότητα τού Κάφκα, τού έδωσε τήν εντύπωση ότι ή επιδοση τής ρωσικής επανάστασης ήταν έντονη. Νά ένα επεισόδιο πού περιγράφει ό Γιάνους:

«Ο δρ. Κάφκα κι εγώ περπατούσαμε στήν Ζελντεργκάσσε πρός τήν πλατεία Παλιάς Πόλης, όταν άκούσαμε άπό μακριά τούς θόρυβους καί τό τραγούδια μεγάλου πλήθους. Στό ύψος τού μαγαζιού «Τό άσπρα παγώνι» άναγκαστήκαμε νά στριμωχτούμε στόν τοίχο γιά ν' όφήσουμε ελεύθερα τό δρόμο σέ διαδηλωτές παύ προχωρούσαν άργά.

–Είναι ή δύναμη τής διεθνούς, είπα χαμογελώντας.

Αλλά τό πρόσωπο ταύ Κάφκα σκοτείνιασε. Είπε:

–Κουφός είστε; Δέν άκούτε τί τραγούδια λένε αύτοί οί άνθρωποι; Ει-

Καί γιά τόν Γκόρκι, πού έγραψε σελίδες γιά τόν Τολστόι, είπε κάποια μέρα:

«Ο Γκόρκι έχει ένα συναρπαστικό τρόπο νά ξαναχαράζει τά γνωρίσματα τού χαρακτήρα ένός άτόμου χωρίς νά έκφράζει κρίαεις. Θά ήθελα νά διάβαζα κάποτε τίς σημειώσεις του γιό τό Λένιν.

–Εχει έκδόσει ό Γκόρκυ άναμνήσεις όπό τό Λένιν;

–Οχι, μέχρι σήμερα όχι. Αλλά νομίζω ότι θά έκδάσει κόποια μέρα. Ο Λένιν είναι φίλος τού Γκόρκι. Αύτός όμως θλέπει καί ζεί μόνο μέσον τής πένας ταυ. Φαίνεται καθαρά αύτό άπ' τίς σημειώσεις ταυ γιά τόν Τολστόι. Η πένα δέν είναι γιά τόν συγγραφέα ένα έργαλείο, άλλά ένα όργανο».

Μαρίας Φωκά. Θά συμπληρώσω τίς αποδόσεις τών ρόλων τών μεγάλων γυναικών μέ τήν σύντομη, άλλά θετική παρουσία τής Γιάννας Κούρου στό ρόλο τής Προυντέθια. Οί ρόλοι τών θυγατέρων είναι άνισοι άπό τό έργο. Η μεγάλη, ή Αουγούστιας, ή άνάπηρη Μαρτίρια καί ή μικρή Αντέλα έχουν εύνοηθεί άπό τόν συγγραφέα. Η άπάδοσή τους άπό τίς Σμαρώ Γαϊτανίδου, Λένα Κουρούδη καί Ελισάβετ Ναζλίδου ήταν καλή καί θετική. Η άπόδοση τής Γεράρδου, τής Εμμανουήλ καί τής Πασχούλα δέν έθλαψε τό γενικό κλίμα τής παράστασης. Τό σκηνικό τού Γιώργου Πάτσα όξιόλογο, άν καί ή διαμόρφωση τού χώρου δέν θοηθούσε καί πολύ. Τά κοστούμια του καλά. Γενικά, μιό παράσταση πού άξίζει νά τή δεί κανείς.

ΝΙΚΟΣ ΜΠΑΚΟΛΑΣ

Υ.Γ.: Ας μού έπιτραπεί νά μή συμφωνήσω μέ τήν διευθέτηση τού χώρου, άλλά κυρίως, μέ τήν μετοχείριση πού γίνεται στούς θεατές τού «Υπερώου». Τό κόνω μέ τήν ελπίδα ότι κάτι θά διορθωθεί. Δέν ξέρω άν όλη αύτή ή ίστορία τών πάγκων καί τών χωρίς άριθμό θέσεων άποσκοπεί σέ μιά έξίσωση. Τό σίγουρα είναι ότι έπιτυγχόνει μιά τρομερή άνισότητα: χωρίζει τούς θεατές σ' αύτούς πού θλέπουν καί σ' αύτούς πού δέν θλέπουν· Αναγκάστηκα νά δώ τήν δεύτερη πράξη όρθιος, άπό σεβασμό στόν κάπο τών καλλιτεχνών, ήθοποιών καί σκηνοθετίδος, χωρίς νά καταλάθω τί άπέδιδε αύτή ή ταλαιπωρία. Αρίθμηση τών θέσεων καί κάποια ύψομετρική διαφορά στίς σειρές τών πάγκων θά ελάττωνε τό κακό.

Τό ἑλληνικό διήγημα

Η ΣΙΩΠΗ ΤΗΣ «ΕΒΑΓΓΕΛΙΣΤΡΙΑΣ»

Τού Μιχάλη Καραγάτση

Ο ΛΑΖΑΡΟΣ έσκιασε τά μάτια μέ τήν παλάμη του καί κάρφωσε τό θαλασσινό του μάτι σέ κάποιαν άκρη τού όρίζοντα. Υστερα, γυρνόντας πρός τόν καπετάν Αντρέα, είπε, δείχνοντας μέ τό χέρι άπλωμένο κατά τό νοτιά:

–Καρόθι, καπετάνιο!

Ο καπετάν Αντρέας πλησίασε στήν 'κουπαστή καί μέ θλέμα λύκου περιεργάστηκε τό άσαφές σημόδι, πού μόλις μαρτυρούσε τήγ άσπράδα τών πανιών του στήν πυκνή όμίχλη τού όρίζοντα.

–Είναι φρεγάδα, μονολόγησε, μά δέν θλέπω τήν παντιέρα...

Ενας νέος, ψηλός, μελαχρινός, πλησίασε τόν καπετάνιο. Τό έθρωπαϊκό κουστούμι του ήταν μιά άντίθεση, μιά άνορθογραφία άνάμεσα στίς θράκες καί τά καντόφουντα φέσια τών ψαριανών θαλασινών. Φορούσε ρούχο πρασινωπό μέ μπάσκες καί θελούδινα ρεθέρ, κιλότα κολητή όπό κίτρινο νανκίν καί μπότες μόθρες μέ άσπρο ρεθέρ. Τό καπέλο του ήταν άπό μουσσαμά μάθρο, καί είχε σχήμα κώνου κολοθού. Η κορδέλα του ένωνόταν μπροστά μέ μιά μεγάλη χρυσή άγκράφα. Εθγαλε άπό τήν τσέπη του ένα μικρό κανονιάκι, τό άνοιξε, καί μέ πρασοχή άρχισε νά κυτάει κι άφτός τά πολεμικό καράθι πού σχηματιζόταν σιγά - σιγά στόν όρίζοντα.

–Είναι φρεγάτα τής ρεπούμπλικας τής Φράντζας, είπε. Θλέπω τήν παντιέρα τρικαλόρο στό πίσω άρμπουρο. Καί χαμογελόντας πρόαθεσε μέ στόμφα: «Μπράθο λιμπερτά, μπιάνκο φρατερντιτά, ρόαο έγκαλιτά!».

Ο καπετάν Αντρέας γύρισε θαρύς καί κάθησε σταθροπόδι στό κιλίμι, πού ήταν στρωμένο κάτω άπό τό κατάρτι τής πρύμης. Ο φραγκοντυμένος νέος τόν μιμήθηκε. Ξαπλώθηκε σέ τρόπο νά θλέπει τά γαλλικό καρόθι, ένώ μέ μάτι άφηρημένο διάθαζε ένα μικρό θιθλιοράκι δεμένα μέ καφέ δέρμα. Ο Λάζαρος έθαλε όνάμεσα στίς γυμνές του γάμπες τή λαγουδέρα τού τιμονιού, κι άναψε τό τσιμπουκάκι του. Κι ή ήσυχία άπλώθηκε στό καράθι. Δέν άκουγόταν, παρά ό φλοίσθος τού νερού πού γλυστρούσε στήν καρένα καί τό γουργούρισμα τής φασολάδας πούθραζε α' ένα πελώρια ταουκάλι στόν άργάτη τής πλώρης.

Ο ήλιος θασίλεψε. Τά θουνά τής Κρήτης στό θάθος δεξιό, φλογίσηκαν σέ μιά τερόστια πυρκαγιά. Κι' ύστερα λιποθύμησαν σ' ένα χλωμά μενεξεδένιο χρώμα, ένώ οί κορφές –πυραμίδες άσημένιου χιονιού– κρατούσαν μέσ' τό δειλινό τή φωτερή άσπράδα τους. Η άκύμαντη θάλασσα ήταν σάν γάλα, χρωμοτισμένο μέ δύο σταγόνες μαθί μελάνι. Μιά ίδέα άπόγειου μόλις κατόρθωνε νά καμπυλώνει τά πονιά τού καραθιού. Κι' ό δρόμος του ήταν άργός καί άπαλός, πού νόμιζες, πώς δέ θά τελείωνε ποτέ, πού δέ θόθελες νάπαιρνε τέλος.

Οί φλόγες σθύσαν στή δύση, καί τό μακρυνό λυκόφως τής Ασπρης θάλασσας όπλώθηκε χρυσό καί θομπό άπάνω στά νερά. Σκοτείνιασε. Ο άπόγειος έφερνε όσμές ύγρής θλάστησης άνακοτεμένες μέ όχνούς θαλασινής όμίχλης.

Στό κοράθι ήσυχία. Ο καπετάν Αντρέας, καθισμένος αταθροπόδι στά κιλίμι του, κάπνιζε άμίλητος τό ναργιλέ του. Ο σύντροφός του παρακολουθούσε σάν α' όνειρο τό καράθι πού μέσ' τό σούρουπο πλησίαζε.

–Μάς έφτασε, μουρμούρισε.

–Είναι γοργατάξιδο, είπε ό καπετάνιος. Θά μάς φτάσει καί θά μάς περάσει. Είναι καλοφτιαγμένο καί δέν έχει τό φυρτίο μας.

–Γοργατάξιδο, καλοτάξιδο... μονολόγησε ό νέας.

Καί πραγματικά, ή φρεγάτα τούς είχε φτάσει καί τούς προσπερνούσε. Δυό μεγάλες άσπρες γρομές πάνω στό θαθύχρωμο σκάφος έδειχναν τά δύο έσωτερικά καταστρώματα. Οί γραμές άφτές κοθότανε άπό μόθρα τετράγωνα πού ήταν οί μπουκαπόρτες τών κανονιών. Τά πανιά του μόλις φουακώνανε στόν άδιόρατον άέρα. Μέ τή δύση, είχε κατεθάσει τή σημοία του. Ο νέος σηκώθηκε καί μέ τό κιάλι του άρχισε νά παρατηρεί τό μεγάλο καράθι, τά πανιά του, τίς γέφυρές του, τά πλεθρά του, πού τά φώτιζε ή στερνή άντανάκλαση τής μέρας. Εκεί στήν πλώρη, μέ μεγάλα άσπρα γράμματα ήταν γραμένο τ' όνομα τής φρεγάτας: «La Mirion».

–Πώς τό λέν; ρώτησε ό καπετάνιος.

–Λά Μιρόν...

–Φράγκικα όνόματα...

Καί ή σιωπή ξανάπεσε στό μπάρκο. Μόνο ό νέος μουρμούρισε όνάμεσα οτά δόντια του:

–Κατεθόδιο θαλασσοπούλι της λεφτεριάς...

∴

Η «ΕΒΑΓΓΕΛΙΣΤΡΙΑ» είχε φορτώσει γλυκά κρασιά στήν Κύπρο κ' έθαλε πλώρη γιά τήν Τσιθίτα–Θέκια. Ο καπετάν Αντρέας έλπιζε στίς γλυκές μέρες τού μεοογειακού χινόπωρου γιά νά φτάσει χωρίς κόπο καί κίντυνο στό τυρηνικό άφτό λιμάνι. Γιά μόνο έπιθάτη είχε τόν Γιωργάκη Β..., Κυπραίο, έγκατεστημένο στό Λιθόρνο, πού γύριζε στή νέα του πατρίδα, ύστερ' άπό μιά πολύμηνη έπίσκεψη στήν παλιά.

Ο Γιωργάκης ήταν νεώτατος, τύπος μελαχρινού Ασιάτη, μέ κρίση καί μόρφωση. Ο πατέρας ταυ ήταν –καθώς έλεγε ά γιός του– πλούσιος όρματόρε, κι' άφτός σπούδαζε ντιρίτο στό πανεπιστήμιο τής Πάδοθας. Η Ιταλία ήταν κάτω άπό τήν έπίδραση τής έπαναστατήμένης τότε Γαλλίας, κ'-ό Κυπραίος φαιτητής ήταν θαθειά έπηρεασμένος άπό τό δημοκρατικό πνέθμα, πού πρό τριών χρόνων σκορπίστηκε στή Β. Ιταλία μαζί μέ τά νικηφόρα στρατό τού Βοναπάρτη. Γι' αύτό τό πέρασμα τής γαλικής φρεγάτας, τόν συγκίνησε. Κι' ύστερα όπό μακρυνή σκέψη, είπε, γυρνόντας κατά τόν καπετάν Αντρέα:

–Η ρεπουμπλίκ τής Φράντζας γέμιοε νέες δόξες! Ο τζενεράλε Μποναπάρτ έπεσε σάν κεραυνός στά Μισίρι. Οί τύρανοι Μαμελούκοι έξολοθρέφτηκαν. Κι' άλη μιά χώρα έλέφτερη, μέ τή χάρη τού Θεού!

–Τάμαθα τά μαντάτα στήν Κάλυμνο, άπάντησε ό καπετάν Αντρέας, στήν πηγαιμά, άπόνα σφουγγαρά πού μόλισε είχε γυρίαει άπό κεί κάτω.

–Τί δόξα! Ο Σουλτάνος κηρύσει τόν πάλεμο στούς Φρανταέζους. Κι' ό γεννσίας Μποναπάρτ περνάει τό Παρσαΐτ, χύνεται στήν έρημα καί νικηφόρος μπαίνει στήν Παλαιστίνη. Τά Ζάν Τζιοθάνι ντέ Λ' Ακρα πέφτει, τό Μπεροΰτι, ή Γιάφα. Ο Τούρκος φέθγει μπροστά του, κι' άφτός άφήνει πίσω του λεφτεριά.

–Ο Θεός νά δώσει νά νικήσει τόν Αγορηνό! Η ρεπούμπλικα τής Φράντζος δέν θά ξεχάσει τούς Χριστιανούς, τούς σκλάθους τού Τούρκου.

–Από τό στόμα σου καί στού Θεού.τ' όφτι, καπετάν Αντρέα. Κι' έγώ τό ίδιο πιστέθω. Θ' άνατείλει μέρα δικαιοσύνης. Οί Φραντσέζοι λεφτερώθηκαν άπό τό θασιλιά του, καί τώρα λεφτερώνουν λαούς άπ' τούς δεσπότες τους. Α! σάν τό Μποναπάρτε χύμηξε στήν Ιταλία μέ τούς στρατιώτες του! Νίκη, λεφτεριά, θρίαμθος! Θλέπεις, καπετάνιο, οί δημοκρατίες θγάζουν μεγάλους παλίτες, γιατί ή άξία είναι έλέφτερη νά φονεί, κι' άφτοί τή διοικούνε τή Δημοκρατία καί τή δοξάζουνε. Ο Μποναπάρτ! Ο τριαντάχρονος τζενεράλε! Αστραπή καί κεραθνός, σκέψη κι' έχτέλεση, συντρίβει τούς έχτρούς τής Δημοκρατίας! Ολοι πέσαν άπάνω στό λίμπερο Εθνος! Βασιλιάδες, πρίντζηπες, ίμπερατόροι, άλοι νά πνίξουν τή λεφτεριά μέσ' τά σπάργανά της. Μά ή λεφτεριά είναι γερή, κι' ό έχτρός της φέθγει νικημένος.

Ο Γιωργάκης άναστέναξε.

–Πότε θά λεφτερωθούμε καί μείς!... Πότε ή Ελλάδα θά γίνει λίμπερο στάτο,

–Η δική μας λεφτεριά θ' άργήσει άκόμα.

Τά στεροά λόγια τού καπετάν Αντρέα ήταν γεμάτα θλίψη. Ο Γιωργάκης ξαφνιασμένος κύτοξε τό συνοφρυωμένο πρόσωπο τού γέρο ψαριανού.

–Γιατί τό λές όφτά, καπετάνιο; Πού τά ξέρεις; Τό ντιρετόριο χαρίζει τήν άνεξαρτησία στούς λαούς κι' οί τζενεράλοι του τήν ύπερασπίζουν μέ τούς γενναίους στρατιώτες τής Ρεπούμπλικας. Οί καιραί άλαξαν. Η μισή Ιταλία είναι λίμπερη, καί νά τό Ετζίτο, τό Μισίρι, όπως τό λές, είναι κάτω άπό τά χρώματα τής Επανάστασης. Γιατί τό λές όφτά καπετάνιο;

–Γιατί δέν είν' τό ίδιο. Η Ιταλία είναι κοντά στή Φραγκιά. Οί Αφστριακοί ήταν έχτροί πού έπρεπε νά νικηθούν. Μά τόν Τούρκο τί συμφέρο έχει ά Φραντσέζος νά τόν νικήσει;

–Μά τό Μισίρι, καπετάνιο, τό Μισίρι;

–Στό Μισίρι είχε συμφέρο νά πάει ό Μποναπάρτε γιά νά χτυπήσει τόν Ιγγλέζο. Δέ θά μείνει πολύ έκεί. Θ' άναγκαστεί νά φύγει, γιατί ό λόρδος Νέλσον κρατάει τίς θάλασσες. Τό Μισίρι ήταν κόλπο. Υστερα σκέψου! Αν λεφτερωθούμε άπ' τή Φραγκιό όλη ή Εθρώπη θά πέσει άπάνω μος. Τέτοια λεφτεριά πού νά θγοίνει άπ' τήν Επανάσταση τού Παρισιού. Οχι...

–Θά πολεμήσουμε! Χωρίς αίμα δέν γίνεται τίποτα!

–Θά πολεμήσουμε, παιδί μου, μά τί θά κερδίσουμε; Τήν άνεξαρτησία, έ! Καί τί είναι άνεξαρτησία όπως τή νομίζουνε οί Ιγγλέζοι, οί Ρώσοι, οί Αφστριακοί; Νά σού πώ έγώ τί είναι. Αντί γιό Σουλτάνος, θασιλιάς· άντί γιά πασάς, πρεφέτος· άντί γιά ζείμπέκης, σμίρος καί χαφιές! Ανεξαρτησία χωρίς λεφτεριό έγώ δέν τήν καταλαθαίνω.

–Εχεις δίκηο, καπετάνιο, έχει δίκηο. Θάταν κουτό νά φύγουμε άπ' τήν τυρανία τού Τούρκου, γιά νά πέσουμε στήν τυρανία ένός θασιλιά, τυρανία χειρότερη, γιατί είναι άδικαιολόγητη στή συνείδησή μας. Ο Τούρκος είναι τύρανος μέ τή δύναμή μου, μά ό θασιλιάς θά είναι ό δεσπότης μέ τή θέλησή μας. Οί φραντσέζοι έπαναστάτησαν γιά νά ρίξουν τόν θασιλιά καί μείς θά πολεμήσουμε γιά ν' άποχτήσουμε; Οχι, όχι!

–Η δική μας Επανάσταση θά είναι ή επανάσταση τής Ανεξαρτησίας καί τής Λεφτεριάς. Θά διώξουμε τόν Τούρκο γιά νά ζήσουμε έλέφτεροι, θά πολεμήσουμε γιό νά μήν είμοστε σκλάθοι. Τά ελληνικό κράτος θά είναι κράτος έλέφτερων άνθρώπων!

Ο Γιωργάκης σταθροκοπήθηκε.

–Μέ τή θοήθεια τού Θεού!

∴

ΟΛΗ τή νύχτα, τό κοράθι προχώρησε άργά κατά τό Μαϊστρο. Καί τό πρωί περνούσε νότια άπό τά Κύθηρα. Ο ήλιος παιγνίδιζε μέ τήν άκύμαντη θάλασσα πού σιγοφλοίσθιζε, περιμένοντας τό ζωοδότη μεσημεριάτικο μπάτη. Ο καπετάν Αντρέας, καθισμένος πάνω σ' ένα θαρέλι, μιλούσε μέ τούς νάφτες του. Ο Γιωργάκης, πλάι στήν κουπαστή, κυτούσε μέ συγκίγηση τό μυθολογικό νησί τής Αφροδίτης, πού ξάπλωνε τίς άγονες γραμές του στά χάδια τού χινοπωριάτικου φωτός.

Κατά τά μεσημεράκι, καθώς στρίθαν τάν κάθο Ματαπά, είδαν νά πλέι κατά πάνω τους, μιά φρεγάτα. Τό Γιούνιον Τζάκ μέ τό Σταθρό τού Αη Γιώργη στολίζαν τή σημαία της. Τό καράθι ήταν έγγλέζικα.

Μάλις άπό τό πολεμικό είδαν τήν «Εθαγγελίστρια» τής κάναν σινιάλο νά σταματήσει· ά καπετάν Αντρέας πήγνε όρτσα στόν άνεμο, καί τό μπάρκο έμεινε άκίνητο. Μιά θάρκα άποσπάστηκε άπό τό Κέντ –τό όνομά του ήταν γραμμένο στήν πρύμη– καί πλησίασε πρός τό ψαριανό. Τά κοπέλα τών νοφτών –είδας μιραμπώ άπό μουσσαμά– γυάλιζαν στόν ήλιο. Στήν πρύμη στεκόταν ένας άξιωματικός μέ άσπρόμαθρη στολή.

–Τήν παντιέρα στό άρμπουρο παιδιά! διέταξε ό καπετάν Αντρέας.

Κι' άμέσως ό μάθρος δικέφαλος άετός πασών τών Ρωσιών ύψώθηκε μ' ένα φτερούγισμα στό κατάρτι τού ψαριανού καραθιού.

Η θάρκα μέ τούς Εγγλέζους άκοστάρισε.

Ο άξιωματικός πετάχτηκε στήν κουθέρτα. Ηταν όδύνατος, ψηλός καί φορούσε άσπρη περούκα κοτσιδάτη.

–Who is the master, ερώτησε.

Ο καπετάν Αντρέας γύρισε κατό τόν Γιωργόκη.

–Εσο παιδί μου, νά μάς κάνεις τό δραγουμάνο. Εγώ δέν σκαμπάζω έγγλέζικα.

Ο Γιωργάκης πλησίασε τόν άξιωματικό κι' άρχισαν νά συνενοούνται άγγλικά.

–The ship is Russian, ερώτησε ά Αγγλος.

Ο Γιωργόκης τούδειξε τήν κιτρινόμαθρη σημοία πού κυμάτιζε στό κατάρτι. Στά άναμεταξύ ό καπετάν Αντρέας έφερε άπό τήν κάμαρά του τό πασσπάρτι τού καραθιού. Ηταν ένα έγγραφο τής Ρωσικής Διοίκησης, γραμένο σέ δυό γλώσες, ρούσικα καί τούρκικα. Ενα μεταξωτό κορδόνι τό περιέθαλε, πού κατάληγε σ' ένα μπρούντζινο θαρίδι ώς ένα κιλό. Τό θαρίδι άφτό ήταν ένα κουτί κυλινντρικό μέ τό ρωσικό άετό σκαλισμένο στό καπάκι του. Μέσα τό κουτί ήταν γεμάτο θουλοκέρι, χτυπημένο μέ τή μεγάλη σφραγίδα τής Αφτοκρατορίας.

Ο Αγγλος έξέτασε μέ προσοχή τό έγγραφο. Κατόπι τό δίπλωσε καί τό έπέστρεψε μέ σεθοσμό στόν καπετάνιο.

–All right! Κι' άφίνοντος κατά μέρος κάθε επισημότητα, άρχισε νά μιλάει περί άνέμων καί ύδάτων μέ μεγάλη έγκαρδιότητα. Ο Γιωργάκης τόν άκούγε έφχόριστα καί τούδινε ό,τι πληροφορίες ζητούσε. Εξαφνα στάθηκε καί μέ ύφος σοθαρό έκανε μιά ερώτηση. Ο Γιωργάκης τή μετόφρασε άμέσως στόν καπετάν Αντρέα:

–Ρωτάει άν είδαμε κανένα φραντσέζικο καράθι.

Ο καπετάνιος πήρε ένα ύφος έκπληχτης φυσικής άγνοιας. Καράθι Φράγκικο; Νό μιλόρντ! Δέν είδε τίποτα! Δέν συνάντησε τίποτα!

Ο Γιωργάκης μετόφρασε στόν Αγγλο τήν άπάντηση τού καπετάνιου.

–Αλλωστε ούτ' έγώ είδα τίποτα, επρόσθεσε.

–Είναι μιά φρεγάτα πού θά θέλαμε εξαιρετικά νά θρίσκαμε, είπε ό κοτσιδάτος άξιωματικός. Υστερα χαιρέτησε εθγενέστατα, πήδηξε στή θάρκα καί άπομακρύνθηκε. Καί τά καράθια τράθηξον τό δρόμο τους.

–Δέν τούς προδώσαμε! είπε μέ περηφάνεια ό Γιωργάκης στόν καπετάν Αντρέα σά μείναν μόνοι.

–Οχι, δέν τούς προδώσαμε έπονέλοθε ό ψαριανός. Η νίκη τού Ιγγλέζου δέ μάς συμφέρει. Γιατί σάν νικήσει θά φέρει τό θασιλιά τόν τύρανο στή Γαλία. Καί μείς άγαπούμε τή Δημοκρατία της.

–Η νίκη τού Αγγλου είναι ό τάφος τού δημοκρατικού πνέθματος. Τό Λά Μιρόν έρχόταν άπά τήν Ετζίτο καί πήγαινε στή Φράντζα. Μπορεί νάχε μέσα χαρτιά σπουδαία καί μυστικό, μπορεί νάχε πρόσωπα πού νά μήν έπρεπε νά πέσουν στά χέρια τού έχτρού. Μέ τό νά κρύψουμε τήν παρουσία της φρεγάτος σ' άφτό τά νερά άπ' τούς Ιγγλέζους, κάναμε μιά μεγάλη έκδούλεψη στήν Επανάσταση, στή Δημοκρατία καί στή Λεφτεριά!

–Είθε, Παναγία μου!

Κι' ό καπετάν Αντρέας σταθροκοπήθηκε.

Η φρεγάτα La Mirion έφτασε ύστερ' όπό λίγες μέρες σώα καί άθλοθής χόρη στή σιωπή τών ψαριανών στό Πόρτο τής Προθηγκίας. Εφερνε άπό την Αίγυπτο τό στρατηγό Βοναπάρτη. Καί τό πρώτο μέλημα τού νικητή στρατηγού, μόλις έφτασε στό Παρίσι, ήταν νά καταλύσει τή Δημοκρατία καί νά έγκαθιδρύσει τή διχτατορία του πού ξεφυλίστηκε σέ κληρονομική Αφτοκρατορία.

Αθώσι ρωμηοί ιδεολόγοι της «Εθαγγελίστριας»...